

Keynes Kilisesi¹

Garet Garrett

Gazeteci

Çeviren: Bahadır Akın

Liberal Düşünce, Cilt 15, Sayı 59 - 60, Yaz-Güz 2010, s. 195 -198

Kullanışsız şekilde “*İstihdam, Fâiz ve Paranın Genel Teorisi,*” ve şimdilerde yaygın olarak kısaca “*Genel Teori*” olarak adlandırılan çalışma 1936 yılında basılmıştı. Dolayısıyla, yazar John Maynard Keynes geçen nisan ayında vefat ettiğinde bu kitap da henüz 10 yılını doldurmuş durumdaydı.

Bu kadar kısa sürede herhalde *Genel Teori* dışında hiçbir kitap benzer bir etki oluşturamamıştır. Bu kitap tüm dünyadaki ekonomik düşünceyi renklendirmiş, değiştirmiş ve şekillendirmiştir. Bu kitabın üzerine, kendisine ait katı bir doktrin, sembolik bir dil, bir propaganda, bir ruhbanlık ve Demonoloji'nin,² bir vahyedilişi gibi, bir kilise için uygun bütün özelliklerle tamamen donatan, yeni bir iktisadî kilise kurulmaktadır.

Çok zekice yazılmakla birlikte, vahiy anlaşılması güç ve muğlak ifadelerle doludur. Fakat, birisi bu gerçeğin doktrinin yayılmasını engellemesini bekleyebilir ise de, bu durum, yazılan hiçbir şeyin halledilmiş olmaması nedeniyle, şerh okullarına ve ihtilaflara neden olarak aksi bir yönde sonuca sahip oldu ve şöhret amaçlarına hizmet etti. Teorinin kanıtlandığının ya da yanlışlandığının gösterilebileceği hiçbir toplum durumu mevcut değildi -ne de günümüzde mevcuttur.

Kitabın en büyük talihi zamanlamasıydı. Bahsettikleri planlı toplum için, sosyalistler bilimsel bir formüle ümitsizce ihtiyaç duyuyorlardı. Aynı zamanda,

¹ Bu makale ilk olarak *American Affairs*'te yayınlanmıştır. Bkz. Cilt VIII, sayı 3, Temmuz 1946), <http://mises.org/story/2803>

² Demonology; Şeytan ve cinlerin varlığına olan inancı inceleyen bilim. -ç.n.

hükümetin de açık bütçesini makul gösterecek bir kılıfa ihtiyacı vardı. ABD ve İngiltere’de -ABD’de New Deal adıyla- yükselişe geçen refah hükümeti fikrinin başı belâdaydı. Bu yaklaşımın “parayı nereden bulacaksınız” sorusunu sorup duranlara vereceği bir cevap da yoktu. Hükümetin sosyal bir araç olarak paranın kontrolünü ele geçirmiş ve kısıtlayıcı altın tahakkümünden kurtulmuş olduğu doğrudu, ama borç ödeme gücü fetişi hayatta kaldı ve büyük sosyal hedefleri boşa çıkarmakla tehdit etti.

Deneyci siyasetin tam da bu tarihi krizinde, sosyalistler ütopya ile totaliter-yenlik arasında yatan vahşi bölgede kaybolmuşken, hükümetler yola devam etmekten karar ve geri dönmekten âciz, bir güdümlü para denizinde akıntıyla sürüklenirken, Keynes teorisinin ortaya çıkışı sanki dualara cevap gibiydi. Bu teorinin başarısı iki veçhelidir. Sosyalist planlamacılar açısından bu teori, kullanım kılavuzuna riayet edilirse, tam istihdam, iktisadî denge ve refahın adaletli şekilde yeniden dağıtımın üçünü birden tek hamlede bir tür sürgülü cetvel kesinliğiyle garanti eden bir dizi cebrî araç sundu -yalnızca eğer toplum gerçekten kurtarılmayı istediye. Ve aynı teori, mantıkî imaları sebebiyle, refah devletlerini ödeme âczi tehdidinden de kurtarmıştır.

Bu ödeme âczi (insolvency) ifadesi artık egemen bir hükümet için bir anlama sahip olamayacaktı. Denk bütçe kapitalist bir kötü ruhtu. Açıktan harcama görüldüğü şey değildir. Aslında yatırımdır; ve onun kullanımı -insanların kronik ve iflah olmaz fazla tasarruf etme eğilimlerincee yaratılan- bir yatırım boşluğunu doldurmaktı. Keynes, “Tarih boyunca, yatırım saiklerine nazaran, daha güçlü kronik bir tasarruf eğilimi olagelmıştır. Yatırıma olan teşviğin bu azlığı hep ekonomik problemlerin temelini oluşturmuştur” demişti. Burada Keynes yatırım derken sermayenin macera ruhuyla kullanımını kastetmekteydi.

Bu fikir teorisinin öncelikli temelini oluşturdu. Fazla tasarruf ve eksik yatırım işsizliğe sebep olur. Bu sebepten dolayı önce dönemsel, daha sonra sürekli bir kötülük olarak işsizlik, kaçınılmaz olarak ortaya çıktığında, hükümetin yegâne çaresi para harcamaktır. Cebirsel araçlar içinde, hükümetin tam istihdamı gerçekleştirmek için tam olarak ne kadar harcaması gerektiğini belirlemede uzmanların kullandığı ünlü çarpan (multiplier) vardı.

Şu halde, teori kısaca eğer bireyler kendilerini gelecekleri boyunca hep istihdam durumunda tutacak yatırımları yapmıyorlarsa, bu yatırımı devletin onlar için yapması gerektiğini ileri sürer. Peki devlet parayı nereden ve nasıl bulacaktır? Kısmen, adı çıkmış şekilde çok fazla tasarruf eden zenginlerin vergilenmesi suretiyle; kısmen zenginlerden borçlanılarak; ve eğer gerekirse son çare olarak para basarak. Ve işler neticede mutlaka olumlu şekilde düzelmek zorundaydı, zira tam istihdama ulaşıldığında, toplum genelde gittikçe daha da zenginleşmiş olacaktır. En sonunda hayatın iktisadî tatminleri sudan ucuz olacak, fâiz oranları

sıfıra düşecek, ve netice hiç bir şey üretmeden fâiz geliriyle yaşayan anlamındaki *rantiye* sınıfının acısız şekilde sona ermesi olacaktır.

Keynes demişti ki,

Eğer sermaye mallarını sermayenin marjinal verimliliğini sıfır yapacak kadar bol-laştırmanın görelî olarak kolay olacağı varsayımında haklıysam, bu durum kapitalizmin mahzurlu özelliklerinden pek çoğundan kademeli olarak kurtulmanın en akla uygun yolu olabilir. Zira azıcık bir tefekkür birikmiş servet üzerinden elde edilen bir getiri oranının kademeli olarak ortadan kalkmasının getireceği muazzam sosyal değişmeyi gösterecektir. Bir kişi, kazandığı geliri daha sonraki bir tarihte harcamak üzere biriktirmekte hala özgür olacaktır. Ancak birikimi artmayacaktır. Bu şahıs yalnızca, işinden emekli olduğunda, Twickenham'daki villasına bir kasa Gine3 götürüp, ev ihtiyaçlarını gerekikçe buradan harcayan bir Papa'nın babası (Pope's Father) konumunda olacaktır.

Peki ya hükümet parayı ne için harcayacaktır? Tercihen elbette üretken işler, yani insan isteklerini tatmin edecek şeylerin daha fazla imalatında kullanacaktır; ancak, herkesi tamamen istihdam da tutmak öylesine öneme sahipti ki, parayı hiç harcamamaktansa anıtlara ve piramitlere yatırmak daha iyi olacaktı.

“Antik Mısır” dedi Keynes,

İki faaliyete, yani, tüketilmek suretiyle insanın ihtiyaçlarına hizmet etmediği için, se-meresi bolluk ile birlikte bayatlamayan, piramit inşasına ilâveten değerli madenleri arama faaliyetlerine sahip olması cihetiyle, iki misli talihliydi ve şüphesiz ki efsanevî zenginliğini buna borçluydu. Ortaçağ katedraller inşa etti ve ağıtlar yaktı. İki piramit, ölü için iki mass4 bir taneden iki kat daha iyiydi. Ancak aynı şey, Londra'dan New York'a döşenecek iki tren yolu için geçerli değildir. Böylece, o kadar mantıklıyız, içinde yaşayacakları evleri inşa ederek gelecek nesillerin finansal yüklerine ekleme yapmadan önce dikkatle düşünmek suretiyle, kendimizi temkinli bir finansçının benzerliğine öyle yakın terbiye etmişiz ki, işsizliğin ıstıraplarından kolay bir kaçış diye bir şeye sahip değiliz. Bu ıstırapları, en iyi bir bireyi zenginleştirmek için hesaplanan düsturların Devlet'in işleyişine uygulanmasının kaçınılmaz bir sonucu olarak kabul ederiz. Bu düsturlardır ki, bireye belirli bir tarihte kullanma niyetinde olmadığı refah haklarını biriktirme imkânı verir.

Bu pasaja Keynesyenler tarafından nadiren atıfta bulunulur, muhtemelen Keynes'in bu ifadeleri ciddiye alınması için ifade ettiğinden asla emin olamamaları nedeniyle. Büyük ihtimalle, Keynes bunları yazarken hınzır bir ruh hâli taşıdığı anların birini yaşıyordu.

Teorinin ilk net ve bilinçli kullanımının “New Deal” tarafından yapıldığını hatırlamak manidardır; ve Sayın Roosevelt üçüncü yılında açıktan harcamaların ülkenin geleceğine dönük bir yatırım olarak görülmesi gerektiğini söylemeye başladığında, bu ifadeyi doğrudan Keynes'in teorisinden alıyordu. Ancak vaat edilen sonuçlara ulaşamadı; işsizliğe çare bulunamadı. Keynes'in inananları, bu hayal kırıklığının teorisinin kabahati olmadığını, basitçe ve yalnızca açıktan harcamala-

³ Guinea; Yirmi bir şilin değerindeki eski İngiliz parası. -ç.n.

⁴ Aşai Rabbani ayini için bestelenmiş müzik parçası. -ç.n.

rın yeterince yüksek yapılmaması gerçeğinin kabahati olduğunu söylediler. Açıklar cesaretle çok daha büyük miktarlara ulaştırılmalıydı.

Belki daha da önemlisi, Britanya Hükümeti'nin kendisini hayli zor bir mâlî konumda bulduğu vakte kadar, Keynes'in tehlikeli bir aydın (luminary) olarak görülmesi ve hükümetin onun dehasından yararlanamaz durumda olmasıydı. Hükümet altın standardını, bundan ders almış gibi yaparak, zaten terk etmişti; ve sonrasında, İngiliz mentalitesi borç veren bir ülkeden, borç alan bir ülkeye doğru değıştikçe, Hazine finansal sapkınının çıplaklığını saydam olmayan, görünüşte makul bir perde ile örtecek, ve aynı zamanda yönetimi altındaki sterline, altın paundun kayıp ışıldamasının yerini almak üzere, bir pırıltı verecek birisine ihtiyaç duydu. Ve böylece vaki oldu ki, Mr. Keynes Britanya Hazinesi'ne başdanışman olarak atandı, İngiltere Bankası idare meclisinde koltuk edindi ve Tilton'un Baron Keynes'i olarak soyluluk unvanına yükseltildi.

Keynes üzerine inşa edilen literatür dogmatiktir. Keynes'in kendisi dogmatik değildi. Kitabının sonunda birden bire teorisinin işe yarayıp yaramayacağından şüphelenmiştir. Acaba fikirleri "hayali bir ümit" miydi? "Politik toplumun evrimini yönetecek saiklere" uygun şekilde bağlı mıydı? Bu fikirlerin "engel olacağı çıkarlar, hizmet edeceklerinden daha güçlü ve aşikâr" mıydı? Keynes kendi sorularını cevaplamak için herhangi bir girişimde bulunmadı. Taslak halindeki cevapların bile başka bir kitabı gerektireceğini söylemiştir.